Arusha, Tanzania
Tovuti: www.african-court.org
Namba ya Simu+255-732-979-509

MUHTASARI WA HUKUMU

BOB CHACHA WANGWE NA KITUO CHA SHERIA NA HAKI ZA BINADAMU
DHIDI YA
JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

OMBI NAMBA 011/2020

HUKUMU KUHUSU SIFA ZA KESI NA FIDIA

13 JUNI 2023

UAMUZI WA MAHAKAMA YA AFRIKA KUHUSU HAKI ZA BINADAMU NA WATU

Jijini Arusha, tarehe 13 Juni 2023: Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu (Mahakama), leo, ilitoa hukumu katika kesi ya *Bob Chacha Wangwe na Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu dhidi ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania*.

Bob Chacha Wangwe na Kituo cha Sheria na Haki za Binadamu, (Walalamikaji) ni, mtawalia, raia wa Tanzania na Shirika Lisilo la Serikali lililosajiliwa nchini Tanzania ambalo lina hadhi ya mwangalizi katika Tume ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu. Walalamikaji walichukua hatua hii kupinga vifungu vya Sheria ya Uchaguzi ya Taifa (NEA) ya Tanzania.

Katika hukumu yake, kwanza Mahakama iliangalia kama ilikuwa na mamlaka ya kuchunguza Ombi hili. Mahakama ilibainisha kwamba, kwa mujibu wa Ibara ya 3(1) ya Protokali ya Mkataba wa Afrika wa Haki za Binadamu na Watu (Protokali), ilibidi, awali, iamue kama ilikuwa na mamlaka ya kusikiliza Ombi hili. Kuhusu suala hili, Mahakama ilibainisha kuwa Taifa Lililoshtakiwa lilikuwa limetoa pingamizi kuhusu mamlaka yake ya kuwa mwamuzi wa kutoa suluhisho. Taifa Lililoshtakiwa lilitoa hoja kwamba, chini ya Ibara ya 3 ya Protokali, Mahakama inajaliza badala ya kuchukua nafasi ya mifumo ya ndani ya Taifa ya kurekebisha ukiukaji wa haki za binadamu. Katika Ombi hili, kwa mujibu wa Taifa Lililoshtakiwa, iwapo Mahakama itazingatia madai ya Walalamikaji kuhusiana na sehemu ya 4(1) ya NEA itakuwa ikikutana kama mahakama ya mwanzo ili kuangalia kifungu ambacho hakijawahi kupingwa katika mahakama zake za ndani. Taifa Lililoshtakiwa liliendelea kudai kwamba Ombi hilo lilikuwa la kipuuzi na la kuudhi kwa vile halikuthibitisha haki zozote za binadamu zilizokiukwa na sehemu ya 4(1) ya NEA.

Kuhusu hoja kwamba Mahakama itajibadilisha kuwa mahakama ya mwanzo katika kusikiliza Ombi hilo, Mahakama ilikumbusha kuwa imekuwa ikishikilia kwamba, mradi tu Ombi linadai kuwa kuna ukiukwaji wa haki zinazolindwa katika Mkataba wa Afrika wa Haki za Binadamu na Watu (Mkataba) au chombo kingine chochote cha kimataifa ambacho Taifa Lililoshtakiwa ni mshiriki, inayo mamlaka. Kuhusuana na madai ya Walalamikaji, Mahakama ilibainisha kwamba haya yanahusiana moja kwa moja na haki zilizohakikishwa katika Mkataba. Kwa kuwa Walalamikaji walikuwa wanadai kuwa kuna ukiukaji wa Mkataba, na vyombo vingine ambavyo Taifa Lililoshtakiwa ni mshiriki, Mahakama iliamua kwamba haitakuwa ikikutana kama mahakama ya awali katika kutoa uamuzi kuhusu madai ya Walalamikaji. Kwa hivyo, Mahakama ilitupilia mbali sehemu ya kwanza ya pingamizi ya Taifa Lililoshtakiwa kuhusu mamlaka yake ya kuwa mwamuzi na kutoa suluhisho.

Kuhusu sehemu hiyo nyingine ya pingamizi ya Jimbo Lililoshtakiwa, ambayo ilikuwa ikisema kuwa madai ya Walalamikaji ni ya kipuuzi na ya kuudhi, Mahakama iliamua kwamba suala la iwapo Ombi hilo lilikuwa la kipuuzi au la kuudhi lilikuwa la kusuluhishwa katika uzingatiaji wake wa sifa za Ombi. Kwa kuzingatia yaliyotangulia, Mahakama ilitupilia mbali pingamizi ya pili ya Taifa Lililoshtakiwa kuhusu mamlaka ya kuwa mwamuzi na kutoa suluhisho na kusema kwamba ilikuwa na mamlaka ya kusikiliza Ombi hilo.

Ingawa hakuna mdaawa aliyesaili vipengele vingine vya mamlaka yake, hata hivyo Mahakama ilichunguza mamlaka yake ya kibinafsi, ya eneo na ya muda na kuthibitisha kwamba ilikuwa na mamlaka ya kusikiliza Ombi hilo.

Kuhusu ukubalifu wa Ombi hilo, Mahakama, kama ilivyoidhinishwa na Ibara ya 6 ya Protokali, ilipaswa kuamua kama mahitaji wa ukubalifu, kama ilivyoelezwa katika Ibara ya 56 ya Mkataba na Kanuni ya 50 ya Kanuni za Mahakama (Kanuni), imetimizwa. Kuhusu hilo, Mahakama ilibainisha kuwa Taifa Lililoshtakiwa lilikuwa limetoa pingamizi inayohusiana na kumaliza njia za ndani za kutafuta suluhisho.

Taifa Lililoshtakiwa, likinukuu Ibara ya 56(5) ya Mkataba na Kanuni ya 50(2)(e) ya Kanuni, lilisema kwamba Ombi hili halikubaliki kutokana na Walalamikaji kukosa kutumia kikamiifu njia zota za ndani za kutafuta suluhisho. Huku wakikiri kwamba Walalamikaji walifungua kesi katika Mahakama Kuu ambayo baadaye ilikatiwa rufaa kwenda kwa Mahakama ya Rufaa, lilikuwa dai la Taifa Lililoshtakiwa kuwa Walalamikaji, walikuwa mbele ya Mahakama hii, wakipinga sehemu ya 4(1) ya NEA, ambayo haikuwahi kupingwa katika mahakama yoyote ya ndani.

Mahakama ilikumbusha kwamba kwa mujibu wa Ibara ya 56(5) ya Mkataba, ambayo mahitaji yake yamerudiwa katika Kanuni ya 50(2)(e) ya Kanuni, ombi lolote linalowasilishwa mbele yake linapaswa kutimiza mahitaji ya kutumia njia zote za ndani za kutafuta suluhisho. Baada

ya kupitia rekodi, Mahakama ilithibitisha kuwa sehemu ya 4(1) ya NEA haikuwa sehemu ya ubishi uliokuwepo baina ya Wadaawa. Mahakama ilibainisha kwamba ombi la Walalamikaji mbele ya mahakama za ndani halikutaja, ama moja kwa moja au kwa njia isiyo ya moja kwa moja sehemu ya 4(1) ya NEA. Kutokana na yaliyotangulia, Mahakama iliamua kwamba Walalamikaji hawakutumia njia zote za ndani za kuleta suluhisho kiasi kwamba madai yao yalihusu sehemu ya 4(1) ya NEA.

Katika hali hiyo, kwa kuwa sehemu za 6(1) na 7(1), 7(2), 7(3) za NEA zilibishaniwa mahakamani baina ya Wadaawa hadi kwenye mahakama ya juu kabisa katika Taifa Lililoshtakiwa, Mahakama iligundua kuwa njia za ndani za kutafuta suluhisho, kulingana na vifungu hivi, zilitumiwa zote. Hivyo Mahakama iliamua kwamba Ombi hilo linakubalika tu kwa vile linahusiana na pingamizi ya Walalamikaji ya sehemu za 6(1) na 7(1), 7(2), 7(3) za NEA. Hivyo ilitupilia mbali maombi yote ya Walalamikaji, kwa vile yalitokana na madai ya ukiukaji wa sehemu ya 4(1) ya NEA.

Kwa mujibu wa masharti mengine ya ukubalifu, Mahakama ilibainisha kutoka kwenye rekodi, kwamba Walalamikaji walitambuliwa vyema na kwamba Ombi hili haliendani na Sheria ya Kuanzishwa kwa Umoja wa Afrika na Mkataba. Mahakama pia ilithibitisha kuwa lugha iliyotumika katika Ombi hilo haikuwa ya kuudhi au ya matusi na kwamba Walalamikaji waliwasilisha nyaraka za aina mbalimbali kama ushahidi; na hivyo, kuthibitisha kwamba Ombi halikutegemea tu habari zinazosambazwa kupitia vyombo vya habari. Mahakama ilithibitisha zaidi kwamba Ombi hilo liliwasilishwa katika muda ufaao baada ya kukamilika kwa njia za ndani za kutafuta suluhisho na kwamba Ombi hilo halikushughulikia mambo au masuala ambayo yalitatuliwa hapo awali na wadaawa kulingana na kanuni za Mkataba wa Umoja wa Mataifa, Sheria ya Kuanzishwa kwa Umoja wa Afrika, vifungu vya Mkataba au chombo chochote cha kisheria cha Umoja wa Afrika. Kwa hiyo, Mahakama iliamua kwamba Ombi hilo lilitimiza mahitaji yote ya ukubalifu yaliyo katika Ibara ya 56 ya Mkataba ambayo yametajwa tena katika Kanuni ya 50(2) ya Kanuni hizo, na hivyo kutangaza kwamba Ombi hilo linakubalika isipokuwa kwa kadri lilivyohusu madai yanayohusiana na sehemu ya 4(1) ya NEA.

Kuhusu sifa za Ombi hilo, Mahakama ilikuwa iamue kama sehemu za 6(1), 7(1), 7(2) na 7(3) za NEA zilikiuka haki za Walalamikaji. Ingawa Walalamikaji walikuwa wametunga ukiukaji wa aina nne (4) tofauti, uliolingana na sehemu nne (4) za NEA ambazo zilibishaniwa, Mahakama ilibainisha kuwa Walalamikaji walikuwa wakidai ukiukaji wa haki yao ya kushiriki kwa uhuru katika serikali ya nchi yao kupitia kwa njia mbili kuu: kwanza, katika uteuzi wa Mkurugenzi wa Uchaguzi (sehemu ya 6(1) NEA); na pili, jinsi wasimamizi wa uchaguzi wanavyoteuliwa (sehemu za 7(1), 7(2), 7(3) za NEA). Walalamikaji pia walidai kuwa kulikuwepo na ukiukaji wa

haki yao ya kutobaguliwa. Hivyo Mahakama iliendelea kuchunguza madai ya ukiukaji wa haki ya Walalamikaji chini ya hizi njia mbili.

Walalamikaji walidai kwamba Taifa Lililoshtakiwa lilikuw alimekiuka hakiyao ya kushiriki katika serikali ya nchi yao kinyume na Ibara ya 13(1) ya Mkataba na pia haki yao ya usawa mbele ya sheria na kulindwa sawa na sheria kinyume na Ibara ya 3 ya Mkataba..

Walalamikaji walieleza kwamba sehemu ya 6(1) ya NEA ilikiuka Mkataba kwa sababu Mkurugenzi wa Uchaguzi anateuliwa na Rais ambaye ni Mwenyekiti wa chama tawala na pia yupo miongoni mwa washiriki katika uchaguzi. Walalamikaji walisema kwamba namna Mkurugenzi wa Uchaguzi anavyoteuliwa huzua maswali ya kutopendelea na uhuru wa Tume ya Uchaguzi. Walalamikaji pia walieleza kuwa sehemu ya 6(1) "haina kigezo cha uteuzi wa Mkurugenzi wa Uchaguzi na hivyo kuifanya kuwa kubwa, pana na isiyoeleweka, na inayoweza kutumiwa vibaya".

Mahakama ilibainisha kuwa kiini cha manung'uniko ya Walalamikaji, kuhusu uteuzi wa Mkurugenzi wa Uchaguzi, lilikuwa suala la uhuru na kutopendelea kwa ofisi hiyo. Sambamba na sheria zake, Mahakama ilisema kwamba Mataifa yana uhuru katika suala la kurekebisha mashirika yao ya usimamizi wa uchaguzi huku yakizingatia jukumu kuu la kuanzisha taasisi ambayo ni huru na isiyopendelea.

Baada ya kusikiliza hoja za Wadaawa, na kwa kuzingatia mbinu mbalimbali za kuunda mashirika ya usimamizi wa uchaguzi zinazotumika barani Afrika, Mahakama iliamua kwamba hakuna ukiukaji wa Ibara ya 13(1) ya Mkataba kwa sababu tu Mkurugenzi wa Uchaguzi anateuliwa na Rais. Pia iliamua kuwa Ibara ya 13(1) ya Mkataba haikiukwi tu kwa misingi kwamba Rais anamteua Mkurugenzi wa Uchaguzi kufuatia mapendekezo ya Tume ya Uchaguzi.

Kulingana na madai ya Walalamikaji kwamba sehemu ya 6(1) ya NEA "haina vigezo vya uteuzi wa Mkurugenzi wa Uchaguzi na hivyo, kuifanya kuwa pana, kubwa na isiyo wazi na inayoweza kutumiwa vibaya", Mahakama iliona kwamba, kwa hakika, sehemu ya 6(1) haijabainisha sifa zozote ambazo lazima mteuliwa wa nafasi hiyo awe nazo ili aweze kuteuliwa.

Hivyo Mahakama iliona kuwa si jambo la kawaida kwamba sheria za Taifa Lililoshtakiwa hazina vifungu vinavyoeleza sifa ambazo mtu anapaswa kuwa nazo ili kuteuliwa kuwa Mkurugenzi wa Uchaguzi. Kwa hiyo, Mahakama iliamua kwamba kuhusiana na mkuu wa sekretarieti ya Tume ya Uchaguzi, Taifa Lililoshtakiwa linapaswa kuteua watu wenye weledi wa juu ambao wanaweza kuratibu kwa uhuru, bila upendeleo na kwa uwazi usimamizi wa mchakato wa uchaguzi. Hata hivyo, bila mpango wa sifa uliowekwa wazi, mambo ambayo mamlaka ya uteuzi inaweza kuzingatia wakati wa kumteua Mkurugenzi wa Uchaguzi

hayakuwa wazi. Mahakama iliona kuwa jambo hili liliuweka mchakato pabaya sio tu kwa kutokuwa na uhakika lakini pia kuwepo kwa uwezekano wa kuzingatia mambo yasiyofaa..

Katika hali hii, Mahakama iliamua kwamba sehemu ya 6(1) ya NEA inakiuka Ibara ya 13(1) ya Mkataba kwa kuwa haielezi vigezo vya sifa za watu kuteuliwa kuwa Mkurugenzi wa Uchaguzi na kwamba ukiukaji huu wa Mkataba si udhaifu unaoruhusiwa katika masharti ya Ibara ya 27(2) ya Mkataba.

Walalamikaji pia walidai kwamba mfumo wa sasa wa kumteua Mkurugenzi wa Uchaguzi ulikiuka haki zao chini ya Ibara ya 3 ya Mkataba kwa kuwa ni watu walio katika utumishi wa serikali pekee wanaostahili kuteuliwa.

Mahakama ilikumbusha kuhusu sheria yake ikisisitiza kwamba kanuni ya usawa mbele ya sheria, ambayo iko wazi katika kanuni ya ulinzi usawa wa sheria, haihitaji utendewaji sawa katika hali zote na inaweza kuruhusu utendewaji tofauti wa watu walio katika hali tofauti. Kwa hivyo, ukiukaji wa Ibara ya 3 ya Mkataba hautokei tu kutokana na dai la utendewaji tofauti. Mahakama ilisisitiza kwamba lazima mdaawa anayedai kuwepo kwa ukiukaji atoe ushahidi kuthibitisha ukiukaji huo.

Katika kesi hii, Mahakama iliamua kwamba kuwekea mipaka uajiri wa Mkurugenzi wa Uchaguzi ili atoke katika utumishi wa serikali haukiuki Mkataba. Mahakama ilitambua kwamba hakuna upotovu wowote uliokuwa umefanywa dhidi ya mfumo wa Taifa Lililoshtakiwa kwa kuajiri kutoka kwa utumishi wa umma, ambapo ndipo Mkurugenzi wa Uchaguzi anachaguliwa kutoka baadaye. Kwa hivyo mahakama iliamua kwamba sehemu ya 6(1) ya NEA haikiuki Mkataba kwa ambavyo inawekea mipaka uteuzi wa Mkurugenzi wa Uchaguzi ili uhusishe wagombea kutoka kwa huduma ya umma pekee.

Walalamikaji pia walidai kuwa namna wasimamizi wa uchaguzi wanavyoteuliwa hukiuka haki yao ya kushiriki katika serikali wanayoipenda pamoja na haki yao ya usawa na ulinzi sawa mbele ya sheria. Kulingana na Walalamikaji, sehemu za 7(1), 7(2) na 7(3) za NEA zilikiuka Mkataba kwa "… kutoruhusu kuwepo kwa uchaguzi huru na wa haki kwa kuwa na maafisa wa uchaguzi ambao wameteuliwa na rais, ambaye pia ni mwenyekiti wa chama tawala na mgombea mtarajiwa aliye na maslahi ya moja kwa moja katika mchakato wa uchaguzi". Walalamikaji pia walisema kuwa vifungu havina vigezo vyovyote au sifa au kanuni elekezi ambazo zinapaswa kuongoza mchakato wa uteuzi na hivyo kutoa "… fursa ya matumizi mabaya ya madaraka na Rais kuhusu ni nani wa kumteua kushika nafasi hiyo".

Walalamikaji wanazidi kusema kuwa, sehemu ya 7(3) ya NEA, kwa kuelekeza kwamba Tume ya Uchaguzi inaweza "pale inapohitajika" kumteua mtu yeyote katika utumishi wa umma kama msimamizi wa uchaguzi, itaanzisha "… upendeleo mkubwa na uwezekano wa matumizi

mabaya ya madaraka" kutokana na kushindwa kufafanua hali ambamo Tume ya Uchaguzi inaweza kuchukua hatua. Ili kusisitiza madai yao, Walalamikaji waliwasilisha orodha ya watu ambao walidai walikuwa wanachama wa chama tawala walipoteuliwa kama wasimamizi wa uchaguzi.

Mahakama ilibainisha kwamba Walalmikaji walipinga ukweli kwamba Tume ya Uchaguzi ya Taifa Lililoshtakiwa inawatumia watumishi wa serikali kwa mahitaji yake ya kiutawala na kiutendaji. Hasa, linalogombaniwa katika suala hili la sasa ni matumizi ya watumishi wa serikali, wa vyeo mbalimbali, kama wasimamizi wa uchaguzi.

Mahakama iliona kuwa ni muhimu kutaja kwamba matumizi ya watumishi wa serikali katika shughuli za shirika la usimamizi wa uchaguzi si, yenyewe, kinyume na uhuru, kujitawala na uwajibikaji wa shirika hilo. Kulingana na Mahakama, iwapo kuhusika kwa watumishi wa serkali kunaathiri uhuru wa shirika la usimamizi wa uchaguzi kutategemea ukweli wa kipekee wa kila hali. Hata hivyo, kama kiwango cha chini cha mwenendo unaokubalika, ikiwa watumishi wa serikali wanahusika katika shughuli za shirika linalosimamia uchaguzi, ni muhimu kulinda uhuru wao, kwa mfano, kuhitaji kwamba wawe wanaripoti moja kwa moja na kwa shirika linalosimamia uchaguzi pekee na si kwa mtu yeyote au chombo kingine chochote cha nje.

Kuhusu uteuzi wa kila mkurugenzi wa jiji, mkurugenzi wa manispaa, mkurugenzi wa mji na mkurugenzi mtendaji wa wilaya kama wasimamizi wa uchaguzi chini ya Ibara ya 7(1) ya NEA, Mahakama ilisisitiza kuwa ukosefu wa kutopendelea wa maafisa mahususi haungeweza kukisiwa kutokana na ukweli tu kwamba mtu aliteuliwa na Rais.

Katika hali hii Mahakama iliamua kwamba sehemu ya 7(1) ya NEA haikukiuki Ibara ya 13(1) ya Mkataba kwa kuruhusu baadhi ya watu wenye madaraka fulani, yaani, wakurugenzi wa jiji, wakurugenzi wa manispaa, wakurugenzi wa miji na maafisa watendaji wa wilaya kuhudumu kama wasimamizi wa uchaguzi kwa mujibu wa nyadhifa zao.

Hata hivyo, kuhusu sehemu za 7(2) na 7(3) za NEA, Mahakama ilibainisha kuwa vifungu hivi huipa Tume ya Uchaguzi uhuru wa kuteua wasimamizi wa uchaguzi kutoka miongoni mwa maafisa wa umma kwa jumla. Hivyo Mahakama iliamua kwamba sehemu za 7(2) na 7(3), zilikuwa tofauti na sehemu ya 7(1) ambayo ilifungamanisha sifa za msimamizi wa uchaguzi na nafasi yake rasmi katika utumishi wa umma. Kwa hivyo, Mahakama iliamua kwamba uhuru unaotolewa na sehemu za 7(2) na 7(3) za NEA hauwezi kuthibitishwa kuwa halali. Mahakama ilishikilia zaidi kuwa uhuru huu ungeweza kusababisha uteuzi wa wasimamizi wa uchaguzi ambao hawafai kwa kazi hiyo, kwa mfano, hakukuwepo na ishara wazi kuhusu kiwango cha madaraka, katika utumishi wa serikali, ambapo uteuzi huu ungeweza kufanywa.

Kuhusu orodha ya wasimamizi wa uchaguzi ambao Walalamikaji walidai kwamba waliteuliwa kuwa wasimamizi wa uchaguzi wakati bado ni wanachama hai wa chama tawala, Mahakama iliona kuwa suala hili pia lilikuwa na mabishano baina ya Wadaawa wakati wa kesi katika ngazi ya ndani na Mahakama ya Rufaa ilishughulikia suala hili na kutupilia mbali madai ya Walalamikaji. Kutokana na uamuzi huo wa wazi kuhusu suala linalohitaji ushahidi na Mahakama ya Rufaa, Mahakama hiyo ilisema kwamba ililazimishwa kuingilia suala hilo.

Kwa ujumla, mahakama iliamua kwamba sehemu ya 7(1) ya NEA haikukiuka Ibara ya 13(1) ya Mkataba. Mahakama pia iliamua kwamba sehemu za 7(2) na 7(3) za NEA zinakiuka Mkataba kwa sababu vifungu hivyo havina dalili yoyote ya nyadhifa katika utumishi wa umma ambazo lazima watumishi wa serikali washike ili kuteuliwa kuwa wasimamizi wa uchaguzi au hata dalili kuhusu sifa ambazo wanapaswa kuwa nazo kabla ya kuteuliwa kama wasimamizi wa uchaguzi.

Walalamikaji pia walipinga ukweli kwamba katika sehemu za 7(1), 7(2) na 7(3) za NEA ni watu walioajiriwa tu katika utumishi wa umma wanaoweza kuhudumu kama wasimamizi wa uchaguzi. Kulingana na Walalamikaji, vifungu hivi vinawekea mipaka uteuzi wa maafisa wa uchaguzi na hivyo kuwanyima wengine kushiriki katika masuala ya umma. Walalamikaji walidai kuwa kuwekea mipaka uteuzi wa wasimamizi wa uchaguzi ili kuhusisha watumishi wa serikali pekee kulikiuka Ibara ya 3 ya Mkataba.

Mahakama ilisisitiza hoja yake ya awali kuhusu uteuzi wa Mkurugenzi wa Uchaguzi na kubaini kuwa sehemu za 7(1), 7(2) na 7(3) kwa kuruhusu uteuzi wa wasimamizi wa uchaguzi kutoka kwa utumishi wa umma pekee hazikiuki Ibara za 13(1) na 3 za Mkataba. Kwa mujibu wa Mahakama, ingawa vifungu hivi kwa hakika huanzisha utofauti baina ya wale walio katika utumishi wa serikali na wale walio nje yake, kwa mujibu wa hoja za awali za Mahakama, utofauti huu si ukiukaji wa Ibara za 13(1) na 3 za Mkataba.

Mahakama iliona kwamba Walalamikaji hawakutoa ombi kuhusu ukiukaji wowote wa Ibara ya 2 ya Mkataba. Hata hivyo, katika mawasilisho yao, hasa katika kuthibitisha madai ya ukiukaji wa Ibara ya 3 ya Mkataba, walieleza kuwa namna Mkurugenzi wa Uchaguzi anavyoteuliwa kuna ubaguzi. Hoja sawa na hiyo ilitolewa kuhusu uteuzi wa wasimamizi wa uchaguzi chini ya sehemu 7(1), 7(2) na 7(3) za NEA. Walalamikaji walieleza kwamba kwa kutenga uteuzi huu kwa wale tu walio katika utumishi wa serikali, wamekabiliwa na ubaguzi ambao unaathiri haki yao ya kushiriki katika michakato ya uchaguzi.

Mahakama ilikariri ugunduzi wake wa awali kwamba ushiriki wa watumishi wa serikali katika usimamizi wa michakato ya uchaguzi si, bila kusema mengi kwa kila mmoja, usiofuata kanuni. Katika Ombi hili, kwa vile Walalamikaji walidai kuwepo kwa ukiukaji wa haki yao ya kutobaguliwa, kimsingi, kuhusiana na haki yao ya kushiriki katika serikali ya nchi yao,

Mahakama ilisema kwamba kushiriki katika serikali ya mtu kunaweza kuwa kwa aina nyingi, huku kuhudumu kama Mkurugenzi wa Uchaguzi au msimamizi wa uchaguzi zikiwa baadhi ya njia zinazowezekana. Kwa kuwa Walalamikaji hawakuwa na thibitisho lolote kuonyesha kuwa Taifa Lililoshtakiwa husimamia uajiri katika utumishi wake wa serikali kwa njia ambayo ni ya kibaguzi, Mahakama iliamua kwamba kuwekea mipaka uteuzi wa Mkurugenzi wa Uchaguzi na wasimamizi wa uchaguzi ili watoke katika utumishi wa serikali ni jambo linalofaa na si ukiukaji wa Ibara ya 2 ya Mkataba.

Kwa kuzingatia ukiukaji wa Mkataba ambao Mahakama ilikuwa imethibitisha, pia ilipata ukiukaji wa Ibara ya 1 ya Mkataba.

Kuhusu ulipaji fidia, Mahakama ilirejelea sheria yake iliyothibitisha kwamba ili fidia itolewe, Taifa Lililoshtakiwa linapaswa, kwanza, liwajibikie kimataifa kitendo hicho kisicho sahihi. Pili, ithibitishwe kwamba kuna kisababishi kati ya kitendo hicho kisicho sahihi na upendeleo uliodaiwa. Zaidi ya hayo, na pale inapokubaliwa, fidia inapaswa kushughulikia athari kamili iliyotokea. Mwisho, Mlalamikaji analo jukumu la kutetea uhalali wa madai yaliyotolewa. .

Baada ya Mahakama kupata kwamba sehemu za 6(1), 7(2) na 7(3) za NEA, kwa kiasi fulani, zinakiuka Ibara ya 13(1) ya Mkataba, iliamuru Taifa Lililoshtakiwa kuchukua hatua zote muhimu za kikatiba na kisheria, katika muda mwafaka na bila kuchelewa, ili kuhakikisha kwamba vifungu hivi vinarekebishwa na kulinganishwa na vifungu vya Mkataba ili kuondoa ukiukaji wa Ibara ya 13(1) ya Mkataba kama ulivyoundwa.

Mahakama pia ilibainisha kuwa ukiukaji ambao ilikuwa imethibitisha ulizua masuala muhimu yanayoshughulisha umma na hasa kuhusu usimamizi wa michakato ya uchaguzi katika Taifa Lililoshtakiwa. Katika hali hiyo, Mahakama iliona kwamba inafaa kutoa amri, bila kuhusisha wadaawa, ya kuchapishwa kwa Hukumu hii. Hivyo basi, Mahakama iliamuru Taifa Lililoshtakiwa kuchapisha Hukumu hii katika muda wa miezi mitatu (3) kuanzia tarehe ya kutolewa taarifa, kwenye tovuti za Mahakama na Wizara ya Masuala ya Katiba na Sheria, na kuhakikisha kuwa matini ya Hukumu inaweza kufikiwa kwa angalau mwaka mmoja (1) baada ya tarehe ya kuchapishwa.

Kuhusu utekelezaji wa maamuzi, Mahakama ilisisitiza kwamba hili linahitajika kama suala la utendaji wa mahakama. Kwa hivyo, mahakama iliamuru Taifa Lililoshtakiwa kuwasilisha kwake katika muda wa miezi kumi na miwili (12) kuanzia siku ya kuarifiwa kuhusu Hukumu hii, ripoti kuhusu hali ya utekelezaji wa uamuzi uliomo humu na baada ya hapo, kila baada ya miezi sita (6) hadi Mahakama itakaporidhika kwamba kumekuwepo utekelezaji kamili wa jambo hili.

Kila Mdaawa aliamriwa kulipa gharama zake za kesi.

Jaji Rafaâ BEN ACHOUR alitoa Maoni Tofauti na ya wenzake.

Taarifa zaidi

Taarifa zaidi kuhusu kesi hii, ikiwa ni pamoja na matini kamili ya hukumu ya Mahakama ya Afrika, inaweza kupatikana kwenye tovuti katika: https://www.african-court.org/cpmt/details-case/0112020

Kwa maswali mengine yoyote, tafadhali wasiliana na Masijala kwa barua pepe registrar@african-court.org

Mahakama ya Afrika ya Haki za Binadamu na Watu ni mahakama iliyoanzishwa na Mataifa Wanachama wa Umoja wa Afrika ili kuhakikisha kuna ulinzi wa haki za binadamu na watu barani Afrika. Mahakama ina mamlaka juu ya kesi na migogoro yote iliyowasilishwa kwake kuhusu ufasiri na matumizi ya Mkataba wa Afrika wa Haki za Binadamu na Watu na hati zingine zozote zinazofaa za haki za binadamu zilizoidhinishwa na Mataifa yanayohusika. Kwa habari zaidi, tafadhali tembelea tovuti yetu katika www.african-court.org.